

SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ĮTAKA DARNIAI VERSLO PLĖTRAI

Jurgita Paužuolienė

Klaipėdos universitetas

Įvadas

Daugelyje Europos Komisijos dokumentų, susijusių su darniaja plėtra, pabrėžiama, kad integruotas darnios verslo plėtros politikos įgyvendinimas aplinkos apsaugos, verslo, technologijų srityse skatina atsakingą požiūrį į verslinės veiklos procesus bei rezultatus, aplinkos apsaugos priemonių įgyvendinimą, konkurencingumo didinimą, inovacijų taikymą bei naujų darbo vietų kūrimą. Įmonės yra skatinamos prisiimti socialinę atsakomybę, vystyti darnų verslą, investuoti į socialinių iniciatyvų diegimą ir įgyvendinimą, vykdyti ir plėtoti pažangią socialinių iniciatyvų praktiką. Įmonių socialinė atsakomybė yra šiandienos būtinybė. Tai aukštesnių socialinio gyvenimo, aplinkos apsaugos standartų realizavimas kasdienėje veikloje. Kiekviena Lietuvos įmonė, suvokdama savo socialinę atsakomybę ir savo noru prisiimdama papildomus įsipareigojimus tobulinti verslo praktiką, diegti modernias žmonių išteklių vadybos technologijas, savo praktikoje naudoja gamtos išteklius tausojančias technologijas, žmogaus sveikatai nekenksmingas medžiagas bei gamybos procesus. Kurdamas verslo strateginius planus, įmonė numato galimas neigiamas pasekmes gamtinei bei socialinei aplinkai, harmonizuoja darbo santykius bei aktyviai dalyvauja socialiniame dialoge, planuodama savo veiklą, atsižvelgia į suinteresuotų dalyvių išreikštas pozicijas bei visuomenės lūkesčius, užtikrindama skaidrų valdymą ir plėtodama etiškus santykius su partneriais, laiduoja bendrą teigiamą verslo klimatą šalyje. Verslo sprendimai privalo atitikti etinius, teisinius standartus ir visuomenės lūkesčius. Verslas disponuoja dideliais žmonių ir finansiniais ištekliais, todėl dalį jų reikėtų perduoti socialinėms reikmėms tenkinti, nes realiai socialinė aplinka bei gamta sudaro tų išteklių pagrindą. Įmonių socialinė atsakomybė gali būti laikoma darnaus vystymosi sąlyga.

Mokslinė problema. Socialinė atsakomybė, jos įtaka darniai verslo plėtrai bei organizacijos veiklos rezultatams ir kiekvienam jos darbuotojui atskirai yra aktuali šiuolaikinės organizacijos valdymo proceso dalis, tačiau Lietuvos organizacijų vadovai veiklai skatinti ir plėtoti ne visada pasitelkia socialinę atsakomybę manydami, kad esant ekonominiams sunkumams, lėšas tikslingiau panaudoti kitur, o ne darniai veiklai vystyti. To priežastis gali būti nepakankamas socialinės atsakomybės bei darnios verslo plėtros išmanymas ir siekis visa tai panaudoti įmo-

nės veikloje.

Darbo tikslas. Išanalizuoti socialinės atsakomybės įtaką darniai verslo plėtrai, pateikti ĮSA įtakos darniai verslo plėtrai modelį.

Darbo uždaviniai: Apibrėžti socialinę atsakomybę įmonės veikloje; įrodyti socialinės atsakomybės įtaką darniai verslo plėtrai, pateikiant modelį.

Darbo objektas. Socialinė atsakomybė bei darni verslo plėtra.

Darbo metodai. Mokslinės literatūros analizė, sintezė, modeliavimas, loginių išvadų pateikimas.

Socialinė atsakomybė ir atskaitingumo sistemos įtaka įmonės veiklai

Įmonės, prisiimdamos socialinę atsakomybę savanoriškai, neapsiribodamos teisiniais reikalavimais, vykdydamos kasdieninę verslo veiklą siekia socialinių ir aplinkos tikslų. Europos Komisija skatina integraciją užtikrinančias ir kokybiškas darbo sąlygas įmonėse, ypač tarptautiniu mastu užtikrinant žmogaus teises. Reikia atsižvelgti ir į lankstumo ir užimtumo garantijas bei įvairovės valdymą. Taigi, į socialinę atsakomybę įeina darbuotojų sveikatos valdymo naujovių, verslo mokymo, mokymosi visą gyvenimą ir aplinkos klausimai, kuriais šiuo metu yra plačiai diskutuojama.

Apibrėžimų apibūdinančių ĮSA, yra ganėtinai daug, tačiau vienas iš bendriausių šios sąvokos apibrėžimų yra Europos bendrijų komisijos: „ĮSA – tai yra sąvoka, kurią pasitelkdami verslininkai savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosauginius klausimus į savo įmonių veiklą ir į santykius su suinteresuotomis šalimis“ (Gruževskis, Vasiljevienė, Moskvinaitė, 2006).

LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklapyje yra pateikiamas toks ĮSA apibrėžimas (<http://www.socmin.lt/>): „tai įmonių ideologija, politika bei praktika, atspindinti tokią įmonių elgseną, kai jos į savo veiklą savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosaugos klausimus bei santykiuose su visais suinteresuotais visuomenės, verslo ir valdžios atstovais vadovaujasi pagarbos žmogui, visuomenei bei gamtai vertybiniais principais.“ Pasak V. Juščiaus (2007), dažniausiai su ĮSA siejamos įmonių pastangos laikytis tam tikrų socialinių charakteristikų ar nuostatų gamybos procesuose (įskaitant jos rezultatus). Socialiai atsakingomis įvardijamos tos organizacijos, kurios laikosi aukštesnių gamtos saugos reikala-

vimų perdirbdamos atliekas, mažina aplinkos taršą, taiko pažangius žmonių išteklių valdymo metodus ergonomikos, motyvavimo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo srityse, bendradarbiauja su vietos gyventojų organizacijomis, įskaitant socialinius jų tikslus. D. Bernatonytė, R. Vilké, E. Keizerienė (2009) rašo, kad daugelis ĮSA apibrėžimų akcentuoja socialinę sanglaudą, žinių visuomenės kūrimą kaip skatinančią ir stiprinančią priemonę, padedančią didinti ES ekonomikos efektyvumą ir įmonių konkurencingumą. Pasak S. R., Clegg ir J. R. Bailey (2008), socialiai atsakingos įmonės turi siekti pelno, tačiau tai jos turi daryti etiškai ir dorai, atsižvelgdamos į visuomenės poreikius.

J. Ruževičiaus ir D. Serafino (2007) teigimu, siekdamas aukščiausios gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų kokybės, įmonės, valdydamos savo

veiklą, turi remtis plėtros principais. Socialiai atsakingoms įmonėms yra palanki terpė diegti naujoves ir plėtoti paramą kūrybinei veiklai. Jų prekės ir paslaugos yra kokybiškesnės ir klientai tokias prekes labiau vertina (Astromskienė, Adamonienė, 2009). Socialinė atsakomybė yra lemiamas verslo įmonių reputacijos veiksnys. Reputacija lemia, kaip visuomenė atsižvelgia į rinkoje esančią įmonę, ar vartotojai nori pasirinkti tą įmonę kaip paslaugų tiekėją, ar ta įmonė gali samdyti geriausius darbuotojus, ar partneriai susidomėję šia įmone, koks investuotojų požiūris į šią įmonę? Socialinė atsakomybė gali tapti konkurencingu veiksniu šalia kainos, kokybės ir aplinkos klausimų (Vasiljevienė, Vasiljevas, 2008).

Socialinės atsakomybės bei darnaus vystymosi pagrindą sudaro 3 pamatiniai elementai: ekonominis, aplinkosauginis ir socialinis (žr. 1 lentelę):

1 lentelė. *Socialinės atsakomybės bei darnaus vystymosi 3 pamatiniai elementai*

Ekonominis	Etinis socialinis	Ekologinis (aplinkosauginis)
<ul style="list-style-type: none"> • Rentabili veikla – pelningumas. • Konkurencingos prekės ir paslaugos. • Valdymo efektyvumas. • Savo veiklos kaštų neperkėlimas kitiems suinteresuotiems. • Energijos bei energiją eikvojančių gamybos elementų taupymas. • Finansinės rizikos valdymas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rūpinimasis darbuotojų gerove, darbo saugos (psichologinės sveikatos darbo vietoje) užtikrinimas. • Darbuotojų tobulinimo ir motyvacijos sistemos palaikymas. • Dalyvavimo priimant sprendimus sistemos įdiegimas. • Sąžiningo dialogo su įmonės darbuotojais palaikymas. • Vartotojų informavimas. • Bendradarbiavimo su kaimynas skatinimas. • Rūpinimasis visuomenės poreikiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aplinkos apsaugos teisės aktų išmanymas ir integralus jų laikymasis. • Žinojimas, kokį poveikį aplinkai daro įmonės veikla (žaliavų naudojimas, aplinkos tarša). • Ekologinės rizikos valdymas, taršos mažinimas. • Nuolatinis gamtą tausojančių veiklos rodiklių stebėjimas ir atitikimas, visų verslo operacijų tobulinimas. • Reikalingų permainų nustatymas ir jų laikymasis.

Šaltinis: Vasiljevienė N., Vasiljevas A., 2008, *Verslo ir visuomenės santykių kaita – įmonių socialinė atsakomybė*. Europos komisija. Kauno prekybos pramonės ir amatų rūmai.

Šios trys atsakomybės rūšys susijusios tarpusavyje, todėl socialiai atsakingame versle turi būti tolygiai lygiagrečiai plėtojamos – derinamos, harmonizuojamos, tikslingai balansuojamos. Kaip teigia R. Čiegis (2008a), visus šiuos elementus suderinti ir panaudoti kaip priemones siekiant darnaus vystymosi sunkus uždavinys, nes visi trys elementai turi būti vertinami vienodai. Galima teigti, kad ĮSA – tai pastangos realizuoti darnios plėtros strategiją.

Subalansuoto, ilgalaikio vystymosi politikareikalauja socialinių, aplinkos apsaugos ir ekonominių aspektų integracijos. Taigi, verslo lyderiai, norintys suvokti visą jų įmonėms išskylančių problemų masą, atlieka suderinamumo auditą remdamiesi tokia „trimačiu pagrindu“. Remiantis šiais parametrais, plėtojamos ĮSA strategijos, konkretizuojant ir adaptuojant įmonių vadybą konkrečiomis sąlygomis. Visa tai užtikrina SA 8000 vadybos sistema. Įgyvendinant standartą išipareigojama užtikrinti tarptautiniu

mastu pripažįstamą socialinių darbo sąlygų lygį. Diegiant sistemą pasitelkiamos vadybos priemonės, leidžiančios pasiekti darbuotojų ir verslo poreikių suderinimą (I. R. S konsultantai, 2009).

Standartas SA 8000 (*Social Accountability 8000*) – tai reikalavimai, kurie gali būti taikomi praktiškai visų pramonės sričių įmonėms, norinčioms savo pačių jėgomis, padedant užsakovams arba nepriklausomam įvertinimui pademonstruoti socialiai atsakingą požiūrį į darbo sąlygų sudarymą ir palaikymą (Gudonienė, Leipuvienė, 2007).

Standartas remiasi daugeliu egzistuojančių tarptautinių žmogaus teisių standartų. SA 8000 užtikrina skaidrius ir patikrinamus bendrovės veiklos sertifikavimo standartus devyniose esminėse srityse. Šiame standarte yra nustatyti vaikų darbo, priversutinio darbo prevencijos, profesinės sveikatos ir saugos, darbuotojų organizacijų laisvės ir kolektyvinių derybų, diskriminavimo, nuobaudų praktikos, darbo

valandų, atlyginimo už darbą ir vadybos sistemos reikalavimai. Reikalavimai vadybos sistemai apima socialinio atsakingumo politiką, jos skleidimą, suinteresuotųjų šalių atstovavimą, jų informavimą, socialinių problemų šalinimą, socialinio atsakingumo monitoringą, tiekėjų ir subrangovų valdymą (I. R. S konsultantai, 2009; Mikšys, A. 2001; Social Accountability International (SAI). 2009).

SA 8000 sistema sudaryta pagal pripažintus kokybės ir aplinkosaugos vadybos sistemų standartus ISO 9001 ir ISO 14001. Standartą sukūrė ir patikrino ne pelno siekianti Ekonominių prioritetų taryba, padedant tarptautinei konsultacinei vadybai, kurioje buvo žymių žmogaus teisių organizacijų, sertifikavimo srities profesionalų, mokslininkų ir darbininkų atstovų.

Įmonės, įsidiegusios SA 8000 vadybos sistema, ne tik sustiprina savo įvaizdį visuomenėje, bet, svarbiausiai, turi didelės įtakos darbuotojų lojalumui ir motyvacijai, o tai lemia aukštesnę darbo kokybę, pozityvius pokyčius organizacijose ir efektyvesnę valdymą (I. R. S konsultantai, 2009; LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2009).

Socialiai atsakingos organizacijos turi apsvarstyti ne tik savo veiklos socialinę įtaką, bet atsižvelgti į sąlygas, kuriomis dirba visi jų tiekėjai ir kiti verslo partneriai. Iš esmės tai reiškia praktinį žmonių teisių rėmimą bei pagarbą visoje tiekimo, gamybos ir prekių pristatymo grandinėje. Tokių priemonių įmonės priverstos imtis dar ir dėl pirkėjų. Vis daugiau vartotojų (ypač ekonomiškai išsivysčiusiose valstybėse) nori būti garantuoti, kad produktai, kuriuos jie perka ir vartoja, buvo pagaminti socialiai atsakingomis sąlygomis – neišnaudojant darbuotojų. Dėl šio tikslo yra diegiamos socialinės atsakomybės ir atskaitingumo sistemos (Rudževičius, Serafinas, 2007).

V. Gudonienė, V. Volungytė (2007) rašo, kad viešai pateikiama informacija apie įmonės socialinę atsakomybę padeda užsitarnauti didesnę pasitikėjimą, suformuoti patrauklaus ir patikimo darbdavio įvaizdį. Socialiai atsakinga įmonė gali tikėtis, kad joje norės dirbti geriausi darbuotojai, pavyks ne tik pritraukti, bet ir išlaikyti personalą. V. Juščiaus (2008) teigimu, vienas iš svarbiausių socialiai atsakingo verslo skatinimo veiksnių yra personalo vaidmens ir lūkesčių pokyčiai organizacijoje. Šalia personalo profesionalumo itin reikšmingais veiksniais tampa darbuotojų moralės, etinės savybės bei jų vertybių sistema.

Nors įgyvendindama ĮSA principus įmonė laikinai praranda dalį pelno, tačiau tyrimai rodo, kad tokios organizacijos labiau pritraukia ir išlaiko darbuotojus. Mičigano universitete atliktos empirinės studijos parodė, kad teigiama ĮSA įtaka įmonės veiklai yra pastebima devynis kartus dažniau nei neigiama.

Yra skiriami 6 pagrindiniai argumentai, patvirtinantys ĮSA naudą ir poreikį (Vasiljeviene, Vasiljevas, 2008):

1. Sukuriamos palankios verslui ilgalaikės perspektyvos, nes įmonių veiksmai skatina vietinių bendruomenių plėtrą ir mažina valstybės reguliavimo būtinumą.
2. Visuomenės poreikių ir lūkesčių pasikeitimas.
3. Verslas disponuoja dideliais žmogiškaisiais ištekliais, logiška, kad yra būtina investuoti į šiuos išteklius, nes jie ir sudaro įmonių stiprybės pagrindą.
4. Moralinis įsipareigojimas visuomenei vykdyti socialiai atsakingą veiklą, nes įmonės yra visuomenės dalis ir jų sėkmingam funkcionavimui yra būtinas visuomenės palaikymas.
5. Žmogiškųjų išteklių ir intelektualinio kapitalo stiprinimas. Apie 80 proc. naujų įmonių vertės sudaro intelektualusis kapitalas, todėl būtina jį išsaugoti.
6. Reputacijos ir saugumo užtikrinimas.

Apibendrinant galima teigti, kad ĮSA nauda yra įvairiapusė. Šiuolaikiniame versle įmonės, norėdamos būti konkurencingomis, negali nekreipti dėmesio į socialinę atsakomybę. Socialinė atsakomybė yra darnaus vystymosi strategijos taikymas praktinėje įmonės veikloje, apimant ekonominius, socialinius bei aplinkosauginius veiksnius.

Socialinės atsakomybės įtaka darniai verslo plėtrai

Darnumas riboja ne tik visuomenės ir ją supančių gamtinių sistemų mainus, bet ir pačios visuomenės struktūrą, orientuotą į žmones. Socialinė ir kultūrinė darnumo koncepcija atspindinti ryšį tarp plėtros ir vyraujančių socialinių normų, siekia palaikyti visuomeninių sistemų stabilumą, įskaitant aukšto užimtumo, demokratiško dalyvavimo priimančias sprendimus, socialinių sistemų tinklų gebėjimo prisidėti prie pagrindinių demografinių ir struktūrinių pokyčių, lygybės tarp atskirų kartų ir kultūrinės įvairovės išsaugojimo užtikrinimą ir griaunamųjų konfliktų galimybės sumažinimą (Čiegis, 2008). Norint užtikrinti įmonės sėkmę, reiktų integruoti visas kultūrinės ir organizacinės įmonės vertybes į darnią visumą. R. Čiegio (2008) teigimu, įmonei darnus vystymasis reiškia verslo strategijų ir veiksmų, kurie šiandien patenkina įmonės ir jos suinteresuotų šalių poreikius, taikymą. Tokios strategijos ir veiksmai apsaugo, sustiprina, didina žmonių ir gamtos išteklius, kurių reikės ateityje. ĮSA klausimas būtent ir yra nagrinėjamas kaip strateginės reikšmės klausimas, svarstoma, kaip aplinkosauginius ir socialinius aspektus integruoti į įmonės strategiją bei kasdieninę praktiką (Kleinaitė, 2007). Hitchcock ir Willard (2007) patei-

kia argumentų, kodėl atsakingo verslo klausimai yra strateginės reikšmės:

- Tai natūralus organizacijų vystymosi etapas atsižvelgiant į besikeičiančius visuomenės lūkesčius.
- Senkantys natūralūs išteklių tampa ribojančiu veiksniu vystant veiklą.
- Ekologinės problemos tampa globalaus masto.
- Gilėjančios sveikatos problemos.
- Socialiniai, aplinkosauginiai ir ekonominiai veiksniai yra susiję, todėl sukuria nestabilumą nesaugumą.
- Energijos tiekimo užtikrinimas yra kritinis klausimas.
- Darnaus vystymosi principų taikymas gali duoti daugiau teigiamų pasekmių nei numatoma iš anksto (Kleinaitė, 2007).

Be to, darnaus vystymosi principų taikymas pramonės įmonių veikloje yra svarbus konkurencingumo didinimo veiksnys. Pasak R. Kovaliovo, V. Snieškos, A. Šimanavičiaus (2009), įmonių socialinė atsakomybė yra esminė darnaus vystymosi sąlyga. Darnus verslas sukuria naujas galimybes ekologiškų produktų tiekėjams, aplinkai saugių medžiagų ir procesų kūrėjams, į ekologinį efektyvumą investuojančioms įmonėms ir tiems, kurie išitraukia į visuomenės gerovės kūrimą. ĮSA, anot D. Bernotonytės, R. Vilkės, E. Keizerienės (2009), gali būti apibūdintas kaip dinamiškas procesas, kuriame įmonė nuolat kinta, tobulėja, taip prisidedama prie darnaus vystymosi. Galima sakyti, kad socialinės atsakomybės koncepcija yra paremta darnumo principu.

Patį darnų vystymąsi galima apibrėžti kaip sisteminiu mąstymu paremtą vystymosi filosofiją, kuri susijusi su svarbiausiais gamtos dėsniais. Jos žmogus neturėtų pažeisti norėdamas užtikrinti sistemos patvarumą ir žmogaus tęstinumą šioje planetoje, saugodamas socialinį teisingumą ir ekonominę gerovę. Tai yra sprendimai, priimami atsižvelgiant į finansinius, aplinkosauginius, socialinius ir etikos klausimus (Kleinaitė, 2007).

Kodėl verslui svarbu į savo strategiją ir veiklą įtraukti socialinės ir aplinkosauginės atsakomybės klausimus? Darnų verslą užtikrinantys veiksniai yra ne tik ekonominiai, bet ir susiję su aplinkos ištekliais, socialine gerove ir stabilumu. Aplinka ir verslas yra glaudžiai susiję, o ilgalaikė verslo sėkmė priklauso nuo to, kaip įmonė sugeba darniai integruotis į aplinką ir jausti socialines visuomenės nuotaikas. Istoriskai kreipęs dėmesį tik į pelno kaupimą, šiuolaikinis verslas jau turi atsižvelgti į aplinkos tausojimą bei platesnius socialinius interesus, nes tai yra verslo sėkmės pamatai, be kurių verslas negali toliau

vystytis kaip iki šiol (Kleinaitė, 2007). Galima teigti, kad įmonių socialinė atsakomybė turi įtakos darniai verslo plėtrai, žvelgiant į tai, kad socialinės atsakomybės principų įgyvendinimui įtakos turi verslo ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai veiksniai. Vadinasi, įmonių socialinė atsakomybė yra praktinis darnaus vystymosi taikymas savo veikloje. Atsakingo verslo praktika gali padėti įmonei sukurti konkurencinių pranašumų, atverti novatoriškų galimybių bei elementariai padėti sumažinti veiklos kaštus. ĮSA taip pat galima vertinti kaip etiškumo, tvarumo ir atsakingumo principų taikymą verslo procesuose (Kleinaitė, 2007; Ruževskis, Vasiljevienė, Moskvina, Kleinaitė, 2006). Etiškumas apima viziją, tikslus, vertybes, organizacinę struktūrą, elgesį bei kultūrą. Tvarumas apibūdinamas kaip verslo procesai, tiekimo grandinė, produkto dizainas ir distribucija. Atsakingumas – santykiai su įvairiomis suinteresuotomis grupėmis, valdžia, darbuotojais, klientais, tiekėjais ir visuomene.

Kaip rašo R. Čiegis (2009; 2008), I. Kleinaitė (2006; 2007), B. Gruževskis, J. Vasiljevienė, N. Moskvina, įmonių socialinė atsakomybė matuojama ir institucionalizuojama remiantis keturiais pagrindiniais parametrais, kuriuos sudaro rinkos, darbo vietos (organizacijos), visuomenės ir aplinkosaugos parametrai. Remiantis šiais parametrais, plėtojamos ĮSA strategijos, konkretizuojant ir adaptuojant įmonių vadybą konkrečiomis sąlygomis (tiek šalies, tiek veiklos rūšies ar pramonės šakos kontekste). Apibendrinant įmonių socialinės atsakomybės įtaką darniai verslo plėtrai, pateikiamas modelis (žr. paveikslą), kuriame yra parodoma, kaip įmonių socialinė atsakomybė yra susijusi su darnia verslo plėtra ir ją veikia. Kiekvienas veiksnys turi būti lygiagrečiai plėtojamas, derinamas, visi šie veiksniai privalo būti vienuodai vertinami.

Pažymėtina, kad darnaus vystymosi principai tampa sudedamąja veiklos apskaitos dalimi ir socialiai atsakingos strategijos vadyboje naudojimu įmonės veikloje. Sisteminiis praktinis šių principų taikymas skatina integruotą gamybos procesą, pabrėžiama gamintojų atsakomybė saugant aplinką ir racionaliai naudojant išteklius. Be to, įmonių vadovai ir kiti suinteresuoti subjektai yra skatinami aktyviai dalyvauti svarstant aplinkosauginės, ekonominės bei socialinės politikos kryptis bei imtis veiksmų, kurie neatneša greito finansinio rezultato, tačiau stiprina Europos konkurencingumą ir padeda įgyvendinti aktualius strateginio vystymosi siekius: įdarbinti nepalankią socialinę padėtį užimančius asmenis, mažinti taršos lygį, užtikrinti pagrindines žmogaus teises besivystančiose šalyse ir kt. (Astromskienė, 2009).

mui yra svarbūs verslo ir ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai veiksniai. Sisteminiis praktiniais šių principų taikymas skatina integruotą gamybos procesą, pabrėžiama gamintojų atsakomybė saugoti aplinką ir racionaliai naudoti išteklius.

Literatūra

1. Astromskienė A., Adamonienė R., 2009, Įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvų Lietuvoje tendencijos. *Ekonomika ir vadyba*. Kaunas: Technologija. Nr. 14. P. 217–222.
2. Bernatonytė D., Vilckė R., Keizerienė E., 2009, Ekonominės krizės poveikio Lietuvos smulkių ir visuotinių įmonių socialinei atsakomybei kryptys. *Ekonomika ir vadyba*. Kaunas: Technologija, Nr. 14. P. 229–236.
3. Clegg S. R., Bailey J. R., 2008, *International Encyclopedia of Organization Studies*. Vol. 1. P. 1–411, Vol. 3. P. 838–1214. JAV: Sage Publication.
4. Čiegis R., 2008, *Darnus vystymasis: aplinka, ekonomika, technologijos*. Kaunas: UAB „Biznio mašinų kompanija“.
5. Čiegis R., 2008a, Sustainable development dimensions and stages. *Modelling the European Future: Integrating the Old and the New*. The 4th scientific volume. P. 139–143. Klaipėda: Klaipėda university.
6. Čiegis R., 2009, *Gamtos išteklių ir aplinkos ekonomika*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
7. Juščius V., 2007, Verslo socialinės atsakomybės teorijų raida. *Ekonomika*. Vilniaus universitetas.
8. Juščius V., 2008, Įmonių socialinės atsakomybės įtaka žmoniškųjų išteklių konkurencingumui. *Ekonomika ir vadyba*. Kaunas: Technologija, Nr. 13. P. 526–531.
9. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2009). Prieiga internete: <<http://www.socmin.lt/>>.
10. Kleinaitė I., 2007, *Įmonių socialinės atsakomybės gairės mažoms ir vidutinėms įmonėms ir geros praktikos pavyzdžiai. Atsakingo verslo praktika*. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
11. Kovaliov R., Snieška V., Simanavičius A., 2009, Lietuvos autoverslo įmonių požiūrio į ĮSA vertinimas. *Ekonomika ir vadyba*. Kaunas. Technologija. Nr. 14. P. 294–300.
12. Gruževskis B., Vasiljevienė N., Moskvina J., Kleinaitė I., 2006, *Aktualūs socialinės politikos klausimai 2006 / 7*. Darbo ir socialinių tyrimų institutas socialinės apsaugos ir darbo ministerija LR trišalė taryba.
13. Gudonienė V., Leipuvienė K., 2007, *Socialinių iniciatyvų versle analizė: nauda, kaštai, įtaka verslui ir visuomenei*. UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“.
14. Gudonienė V., Volungytė V., 2007, *Įmonių socialinė atsakomybė – altruizmas, ar nauda?* UAB Ekonominės konsultacijos tyrimai.
15. Ruževičius J., Serafinas D., 2007, *The Development of Socially Responsible Business in Lithuania. Engineering Economics* (1 / 51) KTU. P. 36–43.
16. Mikšys A., 2001, *Socialinis atsakingumas ir SA 8000 standartas*. Prieiga internete: <<http://certification.bureauveritas.lt/webapp/servlet/FileServlet?mode=preview&downloadfile=/Socialinis+atsakingumas+ir+SA+8000+standartas.pdf>>.
17. *Social Accountability International (SAI)*. 2009. Prieiga internete: <<http://www.sa-intl.org/>>.
18. Socialinės atsakomybės standartas. 2009. *I. R. S. konsultantai*. Prieiga internete: <http://www.irs.lt/lt/socialines/atsakomybes/standartas/socialinis-atsakingumas>.
19. Vasiljevienė N., Vasiljevas A., 2008, *Verslo visuomenės santykiai – įmonių socialinė atsakomybė*. Europos komisija. Kaunas: Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmai.

INFLUENCE OF SOCIAL RESPONSIBILITY ON SUSTAINABLE BUSINESS DEVELOPMENT

Jurgita Paužoliene

Summary

Sustainable business development means using a strategy, what today content organizations and their interests sides demand, and also protecting, sustaining and expanding human and natural resources that will be needed in future. CRS questions are analyzed as strategy bearing in mind the question of how environmental demands and social aspects are integrated into organization's strategy and daily practice. The model is given describing how corporate social responsibility influences sustainable business development, it is indicated that every factor must be developed in parallel and equally considered. Furthermore, it is indicated that a principle of sustainable development becomes business accounting component and also strategic management of social responsibility in organization. When used systemically and practically these principles motivate integrated production process, emphasize producer responsibility to protect nature and rationally use resources.

Keywords: corporate social responsibility, organization, principles, management system.

SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ĮTAKA DARNIAI VERSLO PLĖTRAI*Jurgita Paužuolienė***Santrauka**

Įmonei darnus vystymasis reiškia verslo strategijų ir veiksmų, kurie šiandien patenkina įmonės ir jos suinteresuotų šalių poreikius, taikymą. Visa tai apsaugo, sustiprina, išplečia žmonių ir gamtos išteklius, kurių reikės ateityje. ĮSA klausimas yra nagrinėjamas kaip strateginės reikšmės klausimas ir svarstoma, kaip aplinkosauginius ir socialinius aspektus integruoti į įmonės strategiją bei kasdieninę praktiką. Pateikiamas modelis, kuriame matyti, kaip įmonių socialinė atsakomybė veikia darnią verslo plėtrą, nurodoma, kad kiekvienas veiksnys turi būti lygiagrečiai plėtojamas bei vienodai vertinamas. Pažymima, kad darnaus vystymosi principai tampa sudedamąja veiklos apskaitos dalimi ir socialiai atsakingos strateginės vadybos naudojimu įmonės veikloje. Sisteminiis praktinis šių principų taikymas skatina integruotą gamybos procesą, pabrėžiama gamintojų atsakomybė saugoti aplinką ir racionaliai naudoti išteklius.

Prasminiai žodžiai: įmonių socialinė atsakomybė, organizacija, principai, vadybos sistema.

Įteikta 2010-03-09